

POVEJ!

Spregovorimo o nasilju med otroki.

*Priročnik
za starše*

Za varno šolo.

unicef
1946 - 2006

Kazalo:

1.	KAJ VSE JE NASILJE MED OTROKI?	4
2.	ALI JE MOŽNO, DA JE VAŠ OTROK ŽRTEV USTRAHOVANJA, PA VITEGA ŠE NE VESTE?	5
3.	ALI JE VAŠ OTROK ŽRTEV ALI NASILNEŽ?	7
4.	KAJ STORITI, ČE VAŠ OTROK VE, DA SE DOGAJA MEDVRSTNIŠKO NASILJE?	9
5.	OTROK, KI SE VEDE NASILNO ..., OTROK, KITEH VZORCEV ŠE NIMA, OBSTAJA PA MOŽNOST	10
6.	MOŽNOST IZBIRE JE V LASTI STARŠEV.	13

Spoštovani starši in vsi, ki skrbite za naše učence in učenke!

UNICEF Slovenija vam podarja priročnik z željo, da skupaj pomagamo otrokom pri obvladovanju težav, s katerimi se srečujejo med odraščanjem.

Vzgoja zdravih, izobraženih, srečnih, veselih in odgovornih otrok je odgovornost in najpomembnejša naloga staršev, šole, lokalnega okolja, države in človeštva v celoti.

V svetu, polnem novih izzivov se zlasti otrok ne more vzgajati brez potrebnih znanj. Pregovor »Delaj tako kot tvoj oče« ne velja več, saj današnji otroci živijo v drugačnem svetu. Biti primeren oče in mati danes pomeni: učiti se, spremljati dogajanje okoli sebe in otroka, odzvati se in poiskati pomoč, ko je to potrebno.

Vsi želimo, da bodo naši otroci srečni in uspešni. Trudimo se po najboljših močeh. No, to pa včasih ni dovolj. Najtežje je, ko se starši ali drugi odrasli (učitelji) znajdejo

v položaju, ko sebe ali druge obtožujejo zaradi stvari, ki gredo narobe. Vemo, da se takrat napake zelo težko popravljajo, zato ne smemo nikoli obupati.

Pomembno je, da naredimo vse, kar je v naši moči, da opazimo, da ponudimo pomoč otrokom, še preden problemi postanejo preveliki.

Zapomnite si: ni popolnih staršev ali učiteljev, obstajajo samo »dovolj dobri starši in dovolj dobri učitelji« – to so tisti, ki razmišljajo o svojih dejanjih namesto da bi kritizirali druge, vključno otroke. Tudi to se človek mora naučiti!

Želimo vam veliko uspehov in zadovoljstva pri vzgoji otrok!

V imenu UNICEF-a Slovenija.

Zora Tomič, prof. soc.
Predsednica

1 KAJ VSE JE NASILJE MED OTROKI?

Nasilje med otroki v šoli zajema širok spekter agresivnih obnašanj, ki se dogajajo med otroki; od nasilnega reševanja konfliktov, neprimerne izražanja jeze ali frustracije do resnih incidentov z uporabo orožja. Posebno je zaskrbljujoče nasilništvo, ki ga v angleškem jeziku imenujejo **bullying – ustrahovanje** in predstavlja:

- namen, da se rani druga oseba,
- pri čemer gre za ponavljanje enakega obrazca obnašanja, v katerem je ena stran žrtev in druga nasilnež,
- z očitno neenakomerno razporejeno močjo (močnejši proti šibkejšemu ali skupina proti posamezniku).

Namerno ustrahovanje enega otroka s strani drugega ali skupine lahko vključuje različne vrste nasilnih obnašanj:

- **verbalno**: zbadanje, posmehovanje, omalovaževanje ...
- **socialno**: izogibanje, ignoriranje, izključevanje iz aktivnosti, opravljanje in širjenje zlobnih tračev ...
- **psihično**: grozeči pogledi, zasledovanje, grožnje ...
- **fizično**: porivanje, udarci ...

Kaj nam govorijo raziskave?

Raziskave kažejo, da je na različnih šolah od 7 do 25 % učencev, ki se občasno znajdejo v vlogi žrtve in od 5 do 15 % učencev, ki prevzemajo vloge nasilneža.

Najbolj pogosto je verbalno nasilje (zbadanje, posmehovanje, dajanje vzdevkov). Vsak tretji učenec na šoli se

je najverjetneje že srečal z verbalnim nasiljem. Z grožnjami, pretepi se običajno srečuje do 10 odstotkov otrok.

Enega večjih problemov predstavlja dejstvo, da skoraj vsak četrti učenec ali učenka, ki doživi ustrahovanje, tega ne pove nikomur. Učenci, ki se znajdejo v tej vlogi, največkrat izkušnjo ustrahovanja zaupajo svojim staršem. Toda - čim starejši so, manj zaupajo staršem, več prijateljem.

Fantje prevladujejo v vlogi tistih, ki ustrahujejo, več deklet kot fantov je zaznati v vlogi opazovalcev.

Največ otrok misli, da bi morali pomagati, ko pa vidijo, da v šoli ustrahujejo učence, ne naredijo nič.

Primerjalna študija izkušenj v različnih državah, ki jo je naročila vlada Avstralije, je pokazala:

- nasilno obnašanje otrok je mogoče v veliki meri zmanjšati z načrtovanim posredovanjem,
- program preprečevanja je najbolj učinkovit med otroki v osnovni šoli,
- velika verjetnost je, da se bo stanje še poslabšalo, če se ne posreduje načrtovano in redno.

2 ALI JE MOŽNO, DA JE VAŠ OTROK ŽRTEV USTRAHOVANJA, PA VI TEGA ŠE NE VESTE?

Maja nekega dne ni več hotela v šolo. Mami je v joku povedala, da jo sošolci in sošolke večkrat zafrkavajo, da ji grdo govorijo, se ji posmehujejo ... Pozimi so jo potisnili v sneg, jo kepali. Ker je bilo več učencev in učenk, ona pa sama, se ni mogla braniti. Zato so jo še žalili.

Zakaj ravno Maja?

Da bi lahko Maji pomagali, smo želeli izvedeti kaj več o dogodku, o tem, kakšna je Maja, kako se vede ... O tem smo povprašali tiste, ki jo dobro poznajo, s katerimi preživi največ časa ...

Janja: „Itak vsi vemo, da se Maja nikol ne brani. Lahko ji nardiš skor kar kol, pa ti ne bo nč rekla nazaj.“

Psiholog: „Ne čuti se dovolj sposobno, vredno, misli, da je slabša od drugih.“

Matej: „Najmanjša je v našem razredu. Pa še suhica je. Zraven ta velikih sošolcev in sošolk zgleda k' palček zraven velikana.“

Razrednik: „V družbi je bolj v ozadju, je osamljena. Nima prijateljev, ki bi se postavili na njeno stran in jo podpirali. Ne zna se postaviti zase.“

Oče: „Zelo hitro se prestraši. Kadar ima občutek, da ji kdo kaj hoče, zbeži proč. Potem pa se doma joka.“

Tina: „Ko se pogovarjamo, ona stoji zraven, kot da je ni. Sploh ne veš, da je tam. Tih je in stoji. Skor nkol nč ne reče.“

Mama: „Doma se dobro razumemo. Zelo skrbimo zanj. Bolj malo se igra sama zunaj. Saj veste, kakšen je zdaj svet.“

Kaj so storili Majini starši, ko so ugotovili ...

Ko je Maja povedala, kaj se ji je dogajalo, je za to potrebovala zelo veliko poguma. To je vse, kar je ta trenutek zmogla. Za več je **potrebovala pomoč staršev**. Za starše je to spoznanje, da je njihov otrok žrtev ustrahovanja, neprijetno. Starše novica običajno najprej razjezi. Potem bi najraje takoj odšli do tistega, ki je bil nasilen do njihovega otroka, tja, kjer se je to dogajalo (npr. šola,...) in „uredili stvari“. Vendar pa to pogosto ni najboljša rešitev. Najslabša je seveda ta, da **NE NAREDITE NIČ**.

Za začetek so si starši vzeli čas in

POSLUŠALI MAJO:

1. **Verjeli so ji**, da je to, kar jim je povedala, res.
2. Z vprašanji **niso silili vanjo**, pustili so ji, da **je jokala**. Takrat jo je mama **objela** in ji povedala, da jo imajo radi.
3. **Niso je kritizirali**, čeprav se niso strinjali s tem, kako je reagirala.
4. Povedali so ji, da za to, kar se je zgodilo, **ni sama kriva**.

Starši so zelo dobro izpeljali pogovor, saj se niso zgražali nad dogodkom, niti niso Maje spodbujali, da bi se zatekla k fizičnemu dokazovanju moči (npr. vrni jim, tako kakor so oni naredili tebi ...).

Potem so se Majini starši pogovorili in začeli

REŠEVATI PROBLEM:

*Če se to dogaja v šoli, **NE UKREPAJTE SAMI:***

1. Predlagamo, da ne stopate sami v stik s starši učenca, ki ustrahuje. To lahko zelo oteži situacijo.
2. Ne zahtevajte od šole, da se nasilje preneha.

Majini starši so se odločili, da **poiščejo pomoč v šoli**, saj so bili prepričani, da lahko skupaj s šolo storijo več za to, da se prekine ustrahovanje.

O čem so se pogovarjali z razrednikom?

Povedali so, kaj se dogaja Maji. Povedali so tudi, da **želijo svoji hčerki pomagati, da se to prekine**.

Dogovorili so se, da bo razrednik **govoril z učenci**, ki se nasilno vedejo do Maje in **poklical v šolo starše tistega učenca/ke, ki jo najbolj pogosto ustrahuje**. Nekateri učenci prenehajo s tem, če za to izvedo njihovi starši.

Ker se je to največkrat dogajalo v času izven pouka, so se dogovorili, da bo razrednik vključil nekaj učencev in učenk, ki bodo **Majo spremljali iz šole domov** in jo poskusili **vkjučiti medse**.

Čez 14 dni so se starši ponovno oglasili, saj so ugotovili, da se ustrahovanje nadaljuje.

Le redko se ustrahovanje preneha takoj. Vztrajajmo.

Potem se je vključila še svetovalna služba, naredili so **dodaten načrt**, pridružil se je tudi ravnatelj.

Učenki, ki ustrahuje Majo, je bil izrečen vzgojni ukrep, na razgovor so prišli tudi njeni starši in posebej reševali problematiko nasilnega vedenja te učenke. Kljub temu pa so **Majini starši vztrajali pri tem, da učenko, ki je ustrahovala njihovo hčer, premestijo v drugo šolo. Prepričani so bili, da se potem Maji to ne bo več dogajalo.**

V šoli so bili mnenja, da se Maji lahko podobno zgodi, četudi na šoli ne bo več te učenke. **Vedno obstajajo učenci, ki so nasilni. Maja pa je zaradi nekaterih svojih lastnosti, ki so jih opisali tisti, ki jo dobro poznajo, bolj izpostavljena učencem in učenkam, ki se nasilno vedejo.** Zato so staršem predlagali, da se Maji pomaga tako, da jo naučijo, kako poiskati pomoč v takšnih situacijah, jo spodbujati k samostojnosti, **da se bo znala postaviti zase in upreti ustrahovanju.**

Staršem so v šoli predlagali, da poskusijo spremeniti nekatere utečene vzgojne prijeme (opisani so na 7. strani), ki bi morda lahko pomagali k rešitvi.

Če ima šola izdelano strategijo ukrepanja ob ustrahovanju, potem je **VERJETNOST, DA SE ustrahovanje PRENEHA, VEČJA.**

Kako pa je pri vas doma?

Ob naslednjih trditvah poskusite razmisliti o tem, kako ste vi, STARŠI, ravnali s svojim otrokom. Na trditve odgovorite z DA ali NE.

1. Ko je bil še majhen/majhna, smo mu/ji pogosto rekli, naj ne pleza na drevo, stopa na stole, teka naokoli, skače s čim višje stopnice ..., saj je to nevarno.
2. S svojim otrokom smo preživel veliko časa, se skupaj z njim igrali, učili ...
3. Ko je bil še majhen/majhna, smo starši pospravljali igrače, v nižjih razredih OŠ smo mu/ji pripravili torbo ..., čeprav bi to verjetno že lahko opravil/a sam/a.
4. Običajno otroku nismo dajali zadolžitev, kot so pomivanje posode, priprava mize za kosilo, sesanje ...
5. Bolje se počutimo, kadar je naš otrok v bližini, ker vemo, da je na varnem.

6. Večkrat smo mu/ji povedali, da je bolje, da je doma, da se mu/ji kaj ne zgodi, saj ljudem, ki jih ne poznaš, ne moreš zaupati.
7. Ali se vam zdi, da ste zelo skrbni starši, morda celo preveč?

Če ste na nekaj trditev odgovorili z DA, obstaja možnost, da ste do svojega otroka **PREZAŠČITNIŠKI** in se sam brez vas težko znajde v svetu. Predlagamo, da še enkrat preberete Majino zgodbo in tisto, kar so o njej povedali drugi. Če boste pri svojem otroku prepoznali nekatere podobne značilnosti in vedenje, potem **obstaja možnost, da je ali bo tudi vaš otrok žrtev ustrahovanja.**

Kaj lahko storijo starši, da se nasilje ne bi zgodilo?

Majini starši so na večino trditev odgovorili z DA. S predstavniki šole so se pogovarjali o težavah svojega otroka. Del rešitev in dogovorov se je nanašal na to, kaj lahko starši spremenijo in poskusijo drugače v odnosu do Maje. Dogovorili so se za naslednje:

Starši bodo Maji dali priložnost, da bo bolj **aktivna** in jo spodbujali k **samostojnosti**.

Postavili ji bodo **zahteve** za tiste stvari, ki jih ona zmore in lahko sama opravi (npr. danes boš likala perilo ... – čeprav vemo, da ne bo to narejeno tako natančno, kot bi to naredili mi, poskusimo to sprejeti, saj bo Maja s tem dobivala izkušnje in bo pri likanju vedno bolj spretna).

Neprijetne izkušnje ji lahko tudi koristijo, saj se iz njih kaj nauči (npr. Maja je sama odšla v trgovino po hrano, doma pa so ugotovili, da nima več denarnice. *Bilo je neprijetno, ko so ugotovili, da ni denarnice, saj niso vedeli, ali jo je izgubila ali ji jo je kdo ukradel. Vendar pa: denarnico so iskali in tako Majo naučili:*

- *kako se stvari rešujejo, ko se zgodi kaj neprijetnega, v življenju se pač dogajajo tudi neprijetne stvari;*
- *kako skrbeti za svoje stvari.*

Če bo Maja kdaj neuspešna, to še ne pomeni, da bo zaradi tega nesrečna. Starši jo bodo **spodbujali in podpirali**, da bo vztrajala še naprej.

Dogovorili so se, da bodo **hvalili** Majo, da bo o sebi mislila dobro. Če bo počela stvari, ki za starše ne bodo sprejemljive, ji bodo to povedali na način, da bodo **kritizirali samo njeno vedenje** (npr. ni mi všeč, ker kljub dogovoru nisi pospravila svoje sobe ...), ne bodo pa ji sporočali, da ona kot oseba ni v redu (npr. saj sem vedela, da tega nisi sposobna narediti, niti nisem pričakovala, da boš naredila ...).

ALI JE VAŠ OTROK ŽRTEV ALI NASILNEŽ?

3

Jana je pretepel ANDREJ, leto dni starejši učenec, precej močnejši od njega. Zbil ga je na tla in večkrat udaril, ker se je Jan spet vpletal v pogovore, jih motil, ščipal, izzival. Kasneje se je pridružil še Tim, ki ga je, ko je ležal na tleh, brcal. Jan je dobil modrice po obrazu in udarec v rebra.

Ta primer je vzel veliko časa delavcem na šoli, prinesel pa veliko različnih mnenj, vprašan in ugibanj. Nekateri učitelji so videli v Janu zgolj žrtev nasilja, drugi so bili prepričani, da je prav on sprožil dogodek. Tretji, da je bil pravzaprav v času dogodka najprej v eni, potem v drugi vlogi. Vsi pa so bili enotnega mnenja, da ima Jan težave pri vzpostavljanju stikov in načinu pogovarjanja. Posebej so reševali njegovo problematiko, posebej

problematiko ostalih dveh učencev. Predlagali so pogovor pri šolski svetovalni delavki.

Pri svetovalni delavki

žrtev

Janu se to ni zdelo potrebno, saj sebe ni videl kot tistega, ki bi lahko kaj spremenil, da se mu to ne bi več dogajalo. Ko je sicer prišel k svetovalni delavki, je začel z vprašanji: "Zakaj moram biti jaz pri vas? Nisem jaz kriv. Kaj pa tista dva, ki sta me tepla? Hočem, da prideta tudi ona dva, pa boste videli, da jaz nisem kriv."

ZA JANA JE BILO BISTVENO, DA DOKAŽE, "DA NI KRIV", NI PA BIL SPOSOBEN RAZUMETI, DA BI SE LAHKO TUDI ON DRUGAČE VEDEL.

Naloga svetovalne delavke je bila zelo težka, saj Jan v svojem vedenju ni videl nič takega, kar ne bi bilo v redu. Možnosti, kako bi lahko svetovalna delavka zastavila delo z Janom, je zelo veliko. Predstavili bomo zgolj eno možnost:

Zaradi odklanjanja je morala vzpostaviti najprej **zaupanje, pritegniti pozornost** Jana, da ji je "verjel". Brez tega ne bi bilo možnosti za spremembo Janovega vedenja, saj sam te želje ni imel. Brez lastne želje pa ni uspeha. To je najtežji del pri delu s tistimi otroki, ki kažejo odpor za sodelovanje. Temu delu je včasih lahko namenjenih zelo veliko ur. **Izredno pomembno vlogo pri tem so imeli starši, ki so Jana usmerili k svetovalni delavki in ji tako dali podporo** (npr. dobro je, da greš k svetovalni delavki, ti bo pomagala rešiti te težave ...).

Njegovo pozornost je pritegnila tako, da je z Janom počela tisto stvar, ki je **Janu v veselje**,

kjer je uspešen. Odigrala sta partijo šaha. Vse je bilo bolj neformalno, sproščeno ...

Potem je svetovalna delavka začela delati z Janom na njegovem problemu. Samo pogovor ni bil dovolj, s pomočjo **situacij, ki se dogajajo v življenju**, sta igrala **vloge** in spoznavala možnosti različnih reakcij, počutja ... (npr. prepir med sošolcema ...).

Tako se je Jan učil, kako se pogovarjati, kakšne besede uporabiti, da drugih ne izzovejo, kako se vključiti, kadar se sošolci že pogovarjajo ...

Usmerili so ga tudi v šahovski krožek, do katerega mu prej ni bilo. Vključil se je, **postal je uspešen.** Bolje se je počutil. **Vedno manj je bilo tistih situacij, pri katerih so se drugi učenci počutili izzvane.**

Šola: ukrepi za nasilneža

*Čeprav je imel Jan pri dogodku, ki se je zgodil, pomembno vlogo, saj je izzival sošolce, Andrej in Tim kljub temu **NE BI SMELA BITI NASILNA.***

*Zaradi njunega nasilnega dejanja so v **šoli ukrepali.** Običajno šole ukrepajo na dveh nivojih, tako so tudi v primeru Andreja in Tima:*

- formalni nivo:

na podlagi Pravilnika o šolskem redu jima je bil izrečen vzgojni ukrep glede na težo dejanja.

- neformalni nivo:

*- pripravili so načrt dela za vsakega učenca posebej z namenom, da **se nasilno vedenje preneha**, pri tem so ponudili pomoč svetovalne delavke za učenca,*

*- **opravičilo in pozitivno dejanje obeh učencev**, ki sta povzročila nasilje,*

*- na sestanek so povabili **starše**, se pogovorili o tem, kaj poskusiti drugače z otrokoma,*

- usmerili so ju v tiste **aktivnosti**, za katere čutita, da bi bila lahko **uspešna** in ju veselijo,
- povečali so **nadzor nad učencema** v šoli, prav tako tudi doma; starši so jima omejili uro večernih prihodov, gledanje TV ...

4 KAJ STORITI, ČE VAŠ OTROK VE, DA SE DOGAJA MEDVRSTNIŠKO NASILJE?

Ko je Andrej pretepal Jana, so to opazovali še drugi učenci. Tim se je vključil in Jana brcal. Nekateri so vzklikali in navijali. Nekateri so tiho opazovali. Dva sta odšla, ker ju je bilo strah. Eden od učencev je povedal staršem, kaj se je zgodilo.

Lara, učenka: „Enkrat sem vidla, kako so učenci vzel sošolcu torbo in si jo podajal. Niso mu je hotl vrniti. Nekaj mojih sošolk je šlo kar mim. Delale so se, da nč ne vidijo. Sama sem hotla neki rečt, pa si nisem upala. Mislila sem si, da to ni moj problem. Potem sem na hodniku slučajno zagledala razredničarko. Vprašala me je, kaj je z mano, da zgledam prestrašeno. Povedala sem ji, kaj sem vidla. Ful mi je odlegl. Če bi bla tih, bi se počutla krivo.“

Brigita, učiteljica: „Tisti, ki opazujejo, ko nekoga zafrkavajo ali ustrahujejo, so običajno gledalci ustrahovalcev. V polovici primerov se bo ustrahovanje nehalo, če bo nekdo rekel: »Nehaj s tem, to sploh ni smešno.« Problem je, da zelo malo učencev upa to povedati, ker se boji tistih učencev, ki ustrahujejo. Slabo je, ker potem tega ne povedo tudi učiteljem.“

Tom, učenec: „Enkrat sta se name spravla dva tipa iz višjih razredov. Najprej sta me zafrkavala, potem pa sta me še mal kloftala. Vsi sošolci so to vidl. Noben ni nč reku. Ful sem jim zameru. Niso mi pomagal.“

Starši, povejte v šoli

Če vam otrok pove o nasilju, ki se dogaja v šoli, **se pogovorite z otrokom. Lahko je tudi njega strah.**

Spodbudite ga, da če se dogodi nasilje, **to v šoli čim prej pove razredniku ali učitelju, ki mu zaupa.**

Če sam ne upa, povejte vi.

Tudi vi **povejte** v šoli. Povejte tudi takrat, ko je že povedal otrok.

5 OTROK, KI SE VEDE NASILNO ..., OTROK, KITEH VZORCEV ŠE NIMA, OBSTAJA PA MOŽNOST ...

Andrej je pretepel Jana. Že prej mu je večkrat grozil, da ga bo pretepel. Tokrat se ni mogel več obvladati. Udaril je, potem še nekajkrat. Zbil ga je na tla, Jan se je pri tem poškodoval, prav tako pa so bile vidne modrice, ki so bile posledice udarcev. To ni bil prvi Andrejev pretep.

*Ker se je to dogodilo v šoli, so se takoj sestali strokovni delavci šole. Po vseh pogovorih in ukrepih so **povabili tudi starše**. Na razgovoru pa so poskusili **ugotoviti, kako so starši vzgajali Andreja**. Izbirali so med tremi možnostmi oziroma tremi vzgojnimi stili.*

Kako so starši ravnali z Andrejem?

Če se odgovori nagibajo k DA ...

MOŽNOST A:

1. Ali ste starši izkazovali zelo veliko ljubezni in **pogosto hvalili** Andreja?
2. Kaznovanje se vam ne zdi primeren način vzgoje. Ali Andreja niste kaznovali niti takrat, ko se je obnašal popolnoma neprimerno?
3. Ali ste Andreju le **redkokdaj** postavili kakšno **omejitev** in besede NE od vas skoraj ni slišal?
4. Ali je imel zelo **veliko svobode**, počel tiste stvari, ki si jih je sam želel? Ali starši niste izražali svojih zahtev? Ali ste mu običajno le izpolnjevali njegove želje?

MOŽNOST B:

1. Ali od Andreja **zelo veliko pričakujete**? Se vam zdi samo po sebi umevno, da je najboljši?
2. Ali so vaše **pohvale njemu redke**?
3. Ga pogosto **kritizirate**, če niste zadovoljni z njegovimi dosežki? Ali so te kritike usmerjene na otroka kot osebo (npr. neumen si, nesposoben, ker si dobil trojko v šoli ...)?
4. Ali mu redko izkazuje ljubezen kar tako, ali se vam zdi, da mora biti to, da mu **izkažete ljubezen, povezano z nečim, kar je dobro naredil**?
5. Ali ste običajno sami odločili, kaj je za Andreja dobro, čeprav si je on želel nekaj drugega?
6. Ali ste že v zgodnjem obdobju, ko je bil Andrej še dojenček, pazili, da ga ne bi razvadili?

MOŽNOST C:

1. Ali verjamete, da je osnova za dobro vzgojo **fizična kazen**?
2. Ali ste bili tudi vi, oče, **vzgajani podobno, z udarci**? Se vam zdi, da mora otrok vedeti, kdo je močnejši?
3. Ali se vam, **mama, Andrej** zaradi tega smili? Kako ga pa vi **kaznujete, če ne uboga**? Ali raje to prepustite očetu, Andreju pa poveste, da jih bo že dobil od očeta?
4. Ali postavite Andreju le redko kakšne **zahteve**? Se vam zdi, **da mora to vedeti že sam**?
5. Mama, ali Andreju kdaj poveste, da je hudoben, najbolj nemogoč fant ...?

Kaj je prinesel pogovor? Starši: Kaj spremeniti?

V šoli so ugotovili, da so **starši Andreja vzgajali** zelo podobno, kot je opisano pod

MOŽNOST A:

Andrej je na podlagi tega, kako so starši reagirali v odnosu do njega, prišel do svojih zaključkov:

Če mi starši izpolnijo željo, me imajo radi.

Če mi ne ustrežejo, me ne marajo.

Če me kritizirajo, me sovražijo.

Starši so te Andrejeve signale, da ni dovolj sprejet, razumeli narobe in mislili, da potrebuje še več spodbud, svobode ... in s tem še potrjevali njegove hipoteze.

Andreja bi lahko opredelili kot: **RAZVAJEN OTROK.**

Staršem so v šoli predlagali, da poskusijo nekaj spremeniti pri vzgoji svojega otroka. Predlagali so, da najprej poskusijo tako:

Andrej potrebuje ljubezen, ki mu jo bodo še naprej izkazovali. Poleg tega pa potrebuje tudi "strogo ljubezen". Poskusili ga bodo naučiti, da **vseh stvari NE MORE DOBITI**, in da NE ne pomeni, da ga ne marajo.

Vsega mu ne bodo dovolili, čeprav se Andrej s tem ne bo strinjal.

Postavili mu bodo **zahteve**, saj brez tega ne bo dosegel tega, kar zmore. Starši mu bodo jasno povedali, **KAJ SME in ČESA NE.**

Starši ga bodo **pohvalili** za tisto vedenje, s katerim bodo **zadovoljni**.

Za **tisto vedenje, s katerim ne bodo zadovoljni**, mu bodo povedali, zakaj ni primerno (npr. ne dovolim, da hodiš po stanovanju obut...). To imenujemo **kritika vedenja**.

Ta način bo morda Andreju pomagal, da **mu bo lažje** in se bo bolje znašel v življenju. Tako bo vedel, kaj lahko in česa ne.

Njegovi starši imajo sedaj nekakšen načrt, kaj spremeniti. **Timovi starši so se tudi udeležili razgovora v šoli**, saj je tudi njihov sin sodeloval pri pretepu. Pogovor v šoli je bil za Timove starše zelo neprijeten. **Ugotovili so, da vzgajajo svojega otroka na način**

MOŽNOST C:

Pri otroku, vzgajanem na takšen način, prevladujejo čustva obupa, dvomov o sebi, ki pa jih skrrije tako, da se vede, kot da bi vse znal, imel kontrolo nad vsem. Če se počuti izzvan s strani drugih, postane nerazumen, avtokratski, agresiven. Hitro se prestraši in je velik del časa v poziciji, ko pričakuje napad. Prav zaradi tega velikokrat postane agresiven in napadalen, saj ne želi biti žrtev. V preteklosti je bil sam žrtev udarcev, poniževanj, zato je sprejel odločitev, da je bolje, da to naredi drugim, kot pa da drugi to storijo njemu. V konfliktnih situacijah reagira s čustvom sovraštva namesto jeze. Če se nekdo z njim ne strinja, nekaj naredi drugače, to njemu pomeni, da ga ne mara, da ga sovraži. Takšnega otroka lahko opredelimo kot **MALTRETIRAN OTROK.**

V šoli so se dogovorili, da bodo starši poskusili drugače s Timom:

Pokazali mu bodo več ljubezni. Večkrat mu bodo povedali, da ga imajo radi, ga objeli, si vzeli več časa zanj ...

Starševske ljubezni ne bodo pogojevali. Ljubezen si Tim zasluži tak, kot je.

Pohvalili bodo tisto vedenje, s katerim so zadovoljni (npr. dobro si pospravil sobo ...).

Če ne bodo zadovoljni s Timovim vedenjem, mu bodo sporočili, kaj je naredil narobe (npr. nisi pomil posode, zato danes zvečer ne boš gledal TV ...).

Ne bodo mu **dajali negativnih sporočil** na osebnost (npr. si neumen, nisem pričakoval, da boš to naredil, nič ni iz tebe...), ker takšna sporočila ponižujejo.

Timu bodo jasno **povedali, kaj pričakujejo in zahtevajo**, da naredi, kako naj se vede ...

Otroci, ki jih vzgajamo tako, imajo **največ možnosti, da izberejo nasilni vedenjski vzorec** in življenjske poti, ki vodijo v kriminal. Kasneje v življenju pa se srečujejo tudi s kazenskimi postopki. Tega si Timovi starši ne želijo. Zdaj vedo, da kljub temu še vedno obstaja **možnost, da je drugače**. Timovi starši si to želijo, odločili so se, da bodo poskusili. Vedo, da bo pot težka, vendar vedo, da bo **potem lažje tudi za Tima**.

Pri pogovorih, ki jih je vodila svetovalna delavka, je bila prisotna tudi **razredničarka**. Ko je poslušala vse te zgodbe staršev in učencev, je doma premišljevala o tem, kako **sama vzgaja svoja dva otroka**. Veliko stvari počneta z možem na način, opisan pod

MOŽNOST B:

Čeprav se njuna otroka nista nikoli vedla nasilno, je kljub temu začela razmišljati:

Z možem **ljubezen do otrok preveč pogojujeta**. Zdaj bosta bolj pogosto izkazala ljubezen otrokoma tudi kar tako. Povedala jima bosta, da ju imata rada, ju večkrat objela ...

Večkrat bosta otroka pohvalila, to bosta počela vsak dan. Dajala bosta precej več pozitivnih sporočil kot negativnih. Pohvalila bosta tudi majhne stvari.

Ker bosta otroka **dobila več ljubezni, bosta začela bolj verjeti vase** in v svoje sposobnosti. Tako se bosta lažje spopadala s težavami.

Kritiko bosta povedala na način, da bosta

otrokoma sporočila, **s katerim vedenjem se ne strinjata** (npr. nisi se držal/a dogovora, da TV lahko gledaš do 9. ure zvečer ...)

*Razredničarka je ugotovila, da imata oba z možem zelo visoka pričakovanja do svojih otrok. Njuna otroka sta tako sklejala, da kadar nista uspešna, nista popolna. Če nista popolna, ju starši ne marajo. Tako sta se njuna otroka vedno znova dokazovala pred starši... Takšne otroke lahko opredelimo kot **OTROKE PREZAHTEVNIH STARŠEV**.*

Kako prepoznati otroka, čigar vedenje je lahko nasilno?

Ob spodnjih trditvah razmišljajte o svojem otroku. Ko trditev preberete, poskusite odgovoriti z DA ali NE glede na to, ali je to značilno za vašega otroka.

1. Najopaznejša značilnost je besedna in/ali telesna agresivnost. To kaže v odnosu do vrstnikov in odraslih.
2. Ima pozitivna stališča do nasilja, sprejema način reševanja konfliktov z močjo, besedno prevlado.
3. Značilno je, da se zelo hitro razjezi.
4. Ima zelo močno željo po tem, da bi obvladoval/a druge, da bi bil/a njihov/a vodja in imel/a moč.
5. Zmeraj ima skupino prijateljev, ki ga/jo zelo močno podpira v njegovem/njenem vedenju.
6. Fant - je telesno močan.
7. Vede se arogantno.
8. Daje občutek, da vse ve, vse obvlada.
9. Ima veliko željo po pridobivanju materialnih dobrin.
10. Ne zanima ga/je preveč, kako se počutijo drugi.
11. V ospredje prihajajo čustva sovraštva namesto jeze, ko stvari ne gredo tako, kot si sam/a želi.

Če ste na nekaj trditev dali pritrديلen odgovor, obstaja možnost, da se tudi vaš otrok vede nasilno ali pa se še bo. Še večja verjetnost obstaja v primeru, da ste svojega otroka vzgajali po enem izmed v nadaljevanju omenjenih MOŽNOSTI A, B ali C. Dobro je, **da razmislite še enkrat o svojih vzgojnih prijemih in se s kom pogovorite.**

poiščete pomoč, nasvet ...,
ki ga lahko dobite pri:

- **svetovalni službi na šoli,**
- **centrih za socialno delo,**
- **različnih društvih, organizacijah, za katere boste izvedeli pri svetovalni službi.**

6 MOŽNOST IZBIRE JE V LASTI STARŠEV.

Starši imate pravico, da vzgajate svoje otroke na način, za katerega mislite, da je najboljši. Velikokrat, tudi če staršem predstavimo, kaj je tisto, kar bi bilo morda boljše, opazamo, da ne delajo tako:

- ker tega ne znajo,
- ker tega ne zmorejo,
- ker se s tem ne strinjajo idr.

Ne glede na vzrok starši premalokrat poiščejo pomoč ali jo poiščejo šele takrat, ko stvari gredo že zelo narobe. Včasih se bojijo, da bodo učinkovali kot nevedni, da ne znajo vzgajati svojih otrok. Bolj pomembno od tega pa je to, da so **uspešni s svojimi otroki.**

Ni ga človeka, tudi ne strokovnjaka, ki pri vzgoji ne bi naletel na dileme, na vprašanja kaj pa zdaj, kaj narediti, da bo bolje, drugače.

Če želimo najboljše za svojega otroka, se vedno znova srečujemo z iskanjem tistih stvari, ki so pri otrocih učinkovite. To pa težko vedno najdemo sami. Za začetek je dobro poklepetati s prijatelji, učitelji idr., še bolje pa je, da če ste našli v priručniku kaj takšnega, kar je spodbudilo vaša razmišljanja, ozavestilo problem ..., da

POVEJ!

Spregovorimo o nasilju med otroki.

Priročnik za starše

Izdajatelj:

Društvo UNICEF Slovenija

Avtorja:

Andreja Koler Križe
mag. Samo Lesar

Lektorica:

Nastja Vojnovič

Oblikovanje in prelom:

Tadej Trkman

Naklada:

1500 izvodov

Tisk:

RUDOLF T.P.P.A. d.o.o.

Ljubljana, september 2006

UNICEF Slovenija se zahvaljuje vsem, ki so pripomogli k izvedbi akcije POVEJ! Spregovorimo o nasilju med otroki.

Posebej izpostavljamo:

Publicis, oglaševalsko agencijo
Idejološko ordinacijo Dušana Grobovska
Fotografa Jureta Brecljnika

Generalna sponzorja akcije:

Amway
KD Group

Podporniki:

Ljubljanski potniški promet
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Ministrstvo za šolstvo in šport
Mestna občina Ljubljana

Literatura:

1. Adlešič, I. (2005): Nasilje med vrstniki na osnovni šoli Grm Novo Mesto. Ljubljana, Šolsko svetovalno delo 3/4
2. Aničič, K. et al. (2002). Nasilje – nenasilje. Ljubljana: Založba Ljubljana
3. Milivojević, Z. (1993): Emocije. Novi Sad: Prometej
4. Olweus, D. (1995): Trpinčenje med učenci. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
5. Pušnik, M. (2005): Nasilje v šoli. Ljubljana, Šolsko svetovalno delo 3/4
6. Steiner, T. et. al. (2004). Mala knjiga za velike starše, Ljubljana: Mladinski dom Jarše.
7. UNICEF, Ured za Hrvatsku, (2005) Kako zaustaviti bullying, Priručnik za roditelje.

generalna
sponzorja akcije:

podporniki akcije:

PUBLICIS · STUDIO PET

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Za vsakega otroka
Zdravje, Izobrazba, Enakost, Zaščita
NAPREDUJEMO V ČLOVEČNOSTI

1946 - 2006

UNICEF Slovenija
Pavšičeva 1
1000 Ljubljana
Slovenija

www.unicef.si

povej@unicef.si